

Marzena Remlein

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Zarządzania, Katedra
Rachunkowości
marzena.remlein@ue.poznan.pl

DOŚWIADCZENIA POLSKICH GRUP KAPITAŁOWYCH W ZAKRESIE ZINTEGROWANEJ SPRAWOZDAWCZOŚCI

Streszczenie: Przedmiotem rozważań niniejszego artykułu jest zintegrowane sprawozdanie, który w sposób holistyczny prezentuje efekty prowadzonej działalności zarówno w obszarze ekonomicznym, środowiskowym, jak i społecznym.

Celem artykułu jest zaprezentowanie rozwiązań w zakresie sporządzania zintegrowanego sprawozdania w polskich grupach kapitałowych. Podjęto również próbę określenia korzyści oraz kosztów, jakie ponoszą jednostki, przygotowując sprawozdanie zawierające zarówno informacje finansowe, jak i niefinansowe.

W poszczególnych częściach artykułu zdefiniowano pojęcie „zintegrowane sprawozdanie”, określono etapy rozwoju sprawozdawczości zintegrowanej, zidentyfikowano korzyści i problemy sprawozdawczości zintegrowanej oraz zaprezentowano rozwiązania w zakresie sprawozdawczości zintegrowanej przyjęte w wybranych polskich grupach kapitałowych.

Słowa kluczowe: zintegrowane sprawozdanie, zintegrowany raport, raport społeczny, społeczna odpowiedzialność biznesu.

Klasyfikacja JEL: M40, M41, M49.

THE EXPERIENCE OF POLISH CORPORATE GROUPS IN INTEGRATED REPORTING

Abstract: The subject of this paper is the integrated report, which in a holistic way presents the results of a company's activity in the economic, environmental and social aspects.

The study attempts to answer the following questions:

1. What and how should an integrated report be presented?
2. What are the benefits and costs of preparing an integrated report?
3. What is the experience of Polish corporate groups in the preparation of integrated reports?

The purpose of this article is to present solutions for the preparation of integrated reports in Polish corporate groups. An attempt was also made to determine the benefits and the costs of preparing an integrated report containing both financial and non-financial information.

Keywords: integrated report, integrated reporting, corporate social reporting, corporate social responsibility.

Wstęp

Zgodnie z przyjętą Odnowioną Strategią CSR Unii Europejskiej na lata 2011–2014 przedsiębiorcy zobowiązani są do uwzględnienia w strategii rozwoju swoich przedsiębiorstw kwestii społecznych, środowiskowych, etycznych, praw ludzkich i konsumenckich [Remlein 2013, s. 7]. Coraz silniejsze związki pomiędzy ekonomicznymi, środowiskowymi i społecznymi aspektami działalności podmiotów gospodarczych mają swoje odzwierciedlenie w ramach rachunkowości odpowiedzialności społecznej.

Produktem finalnym rachunkowości jest sprawozdanie finansowe, które stanowi istotne źródło informacji finansowych niezbędnych do oceny działalności podmiotu gospodarczego oraz determinujących decyzje użytkowników tychże sprawozdań. Natomiast wszelkie pozafinansowe informacje odnoszące się do działalności gospodarczej podmiotu prezentowane są w odrębnych raportach, a to z kolei oznacza prezentację wycinkowego obrazu poszczególnych aspektów działalności. Próbę połączenia finansowych i pozafinansowych informacji o działalności podmiotu podjęto w ramach nowej koncepcji sprawozdawczości, określanej mianem sprawozdawczości zintegrowanej.

Problem badawczy sprowadza się do próby odpowiedzi na poniższe pytania:

1. Co i jak należy prezentować w sprawozdaniu zintegrowanym?
2. Jakie są korzyści i koszty przygotowania sprawozdania zintegrowanego?
3. Jaka jest praktyka polskich grup kapitałowych w zakresie sporządzania zintegrowanych sprawozdań?

Celem artykułu jest zaprezentowanie rozwiązań w zakresie sporządzania sprawozdania zintegrowanego w polskich grupach kapitałowych. Podjęto

również próbę określenia korzyści oraz kosztów, jakie ponoszą jednostki, przygotowując sprawozdanie zawierające zarówno informacje finansowe, jak i niefinansowe. Osiągnięcie tak sformułowanego celu determinuje przyjęcie następującej struktury rozważań:

- zdefiniowanie pojęcia „zintegrowane sprawozdanie”,
- określenie etapów rozwoju sprawozdawczości zintegrowanej,
- zidentyfikowanie korzyści oraz problemów sprawozdawczości zintegrowanej,
- zaprezentowanie rozwiązań w zakresie sprawozdawczości zintegrowanej zastosowanych w wybranych polskich grupach kapitałowych.

Do osiągnięcia celu niniejszego artykułu niezbędne było zastosowanie adekwatnych metod badawczych. Zastosowano metodę analizy literatury, metodę porównań i analogii.

1. Istota i regulacje dotyczące sprawozdania zintegrowanego

Globalizacja gospodarki, rosnąca konkurencja na rynkach światowych oraz rosnące oczekiwania szeroko rozumianego społeczeństwa wobec przedsiębiorstw powodują coraz większe znaczenie koncepcji społecznej odpowiedzialności. To z kolei pociąga za sobą konieczność przygotowywania przez przedsiębiorstwa sprawozdania, które prezentowałyby zarówno informacje o charakterze finansowym dotyczące efektów prowadzonej działalności, jak i informacje o charakterze niefinansowym odnoszące się do zagadnień środowiska naturalnego (*E-environment*), społecznych (*S-social*) i ładu korporacyjnego (*G-governance*). Scalenie sprawozdania finansowego z raportem ESG daje w efekcie produkt w postaci zintegrowanego sprawozdania¹.

Sprawozdanie zintegrowane to zwięzły komunikat o tym, jak strategia, zarządzanie, wydajność i perspektywy danej organizacji, w kontekście jej środowiska zewnętrznego, wpływają na wartość sprawowania w krótkim, średnim i długim okresie [The International Integrated Reporting Council]. Analiza powyższej definicji pozwala stwierdzić, że w sprawozdaniu zintegrowanym prezentacji podlegają zarówno informacje finansowe, jak i niefinansowe, w tym odnoszące się do relacji pomiędzy strategią, zarządzaniem a perspektywą działania.

Trwająca od co najmniej kilkunastu lat ożywiona dyskusja na temat społecznej odpowiedzialności biznesu oraz raportowania zintegrowanego zaowocowała wieloma regulacjami w tym zakresie. Formalne prace nad

¹ Na potrzeby niniejszego opracowania zintegrowane sprawozdanie będzie określane również mianem zintegrowany raport.

raportowaniem zintegrowanym rozpoczęto w sierpniu 2010 r., kiedy to zainicjowano powstanie The International Integrated Reporting Council (IIRC), międzynarodowej organizacji, która stanowi swego rodzaju koalicję regulatorów, inwestorów, firm i organizacji pozarządowych. Inicjatorami tego projektu były dwie organizacje zajmujące się promowaniem zrównoważonego rozwoju: Accounting for Sustainability (A4S) oraz Global Reporting Initiative (GRI).

Według GRI raportowanie kwestii zrównoważonego rozwoju polega na mierzeniu, ujawnianiu oraz ponoszeniu odpowiedzialności za wyniki i wydajność względem wewnętrznych i zewnętrznych interesariuszy w zakresie adresowania tych kwestii [Global Reporting Initiative].

Natomiast IIRC definiuje raportowanie zintegrowane jako zwięzłe przekazanie istotnych informacji finansowych i niefinansowych oraz wszystkich zależności pomiędzy tymi informacjami w kontekście określenia całościowej wartości podmiotu [The International Integrated Reporting Council].

Przygotowywanie sprawozdań zintegrowanych wymaga całkowicie odmiennego podejścia do analizy danych oraz ich prezentacji aniżeli w przypadku sporządzania sprawozdania finansowego. Różnice podejścia w procesie sporządzania sprawozdania finansowego i raportu zintegrowanego przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Porównanie podejścia w procesie sporządzania sprawozdania finansowego i raportowania zintegrowanego

Zagadnienie	Sprawozdawczość finansowa	Raportowanie zintegrowane
Sposób myślenia	izolacja poszczególnych działań	integracja poszczególnych działań
Odpowiedzialność za kapitał	kapitał finansowy	wszystkie rodzaje kapitału
Koncentracja zainteresowania	kwestie finansowe z przeszłości	kwestie strategiczne dot. przeszłości i przyszłości
Ramy czasowe	krótkoterminowość	krótko-, średnio- i długoterminowość
Budowanie zaufania przez transparentność	ograniczone zaufanie spowodowane wąskim ujawnianiem	większe zaufanie spowodowane większą transparentnością
Dostosowanie raportu	ścisły związek z obowiązującymi standardami	indywidualne podejście odpowiadające na specyficzne warunki działania podmiotu
Treściowość	długie i kompleksowe	zwięzłe i zawierające istotne kwestie
Wykorzystanie technologii	w głównej mierze wykorzystujące „papier”	wykorzystujące nowe technologie

Źródło: [The International Integrated Reporting Council].

Konieczność skwantyfikowania informacji niefinansowych oraz standaryzacja danych jakościowych, porównywalność wyników to wyzwania, jakie stawia się przez podmiotami przygotowującymi zintegrowane raporty. W związku z powyższym sporym zainteresowaniem cieszą się wszelkie standardy i regulacje odnoszące się do sprawozdawczości zintegrowanej.

Jako znaczące regulacje w zakresie raportowania zintegrowanego wymienia się:

- ramowe zasady oraz wytyczne w kwestii zrównoważonego rozwoju Global Reporting Initiative,
- ramy raportowania zintegrowanego IIRC.

2. Cel i struktura sprawozdania zintegrowanego

The International Integrated Reporting Council stwierdza, że podmioty powinny prezentować informacje dotyczące istotnych zagadnień z punktu widzenia biznesu, jednocześnie zwraca uwagę, że o jakości sprawozdania świadczyć będzie dobór wskaźników oraz sposób zdefiniowania istotności poszczególnych zagadnień.

Istotne elementy, które powinny znaleźć się w sprawozdaniu zintegrowanym to informacje dotyczące:

- podmiotu i otoczenia zewnętrznego: Czym zajmuje się podmiot gospodarczy i w jakim otoczeniu zewnętrznym funkcjonuje?
- ładu korporacyjnego: Jak struktura ładu korporacyjnego wpływa na proces kreowania wartości?
- szans i ryzyka: Jakie są szanse i ryzyko, które mają wpływ na tworzenie wartości podmiotu, i w jaki sposób podmiot nimi zarządza?
- strategii i alokacji zasobów: Jaka jest strategia podmiotu i w jaki sposób jest ona realizowana?
- modelu biznesowego podmiotu: Jaki jest model biznesowy podmiotu i na ile jest on elastyczny?
- wyników podmiotu: Jakie cele strategiczne osiągnął podmiot i jakie są tego efekty w kontekście kapitałów i efektywnego zarządzania?
- perspektyw na przyszłość: Jakie wyzwania i jaką niepewność w realizacji strategii zidentyfikował podmiot i jaki może być ich wpływ na model biznesowy i przyszłe wyniki podmiotu?

Analiza elementów i obszarów, które powinny zostać zaprezentowane w zintegrowanym sprawozdaniu nasuwa pytanie: W jaki sposób i w którym miejscu należy ująć poszczególne informacje?

Odpowiedź na tak postawione pytanie nie jest wcale łatwa, bowiem wszystko zależy od koncepcji przyjętej przez podmiot sprawozdawczy. Sprawozdanie zintegrowane może być sporządzane jako jedno sprawozdanie bądź może stanowić część raportu biznesowego.

Pierwsze rozwiązanie, w którym prezentowane informacje:

- niefinansowe odnoszące się do różnych obszarów funkcjonowania podmiotu (raport ESG),
- o zasobach nieujętych w sprawozdaniu finansowym (np. kapitał intelektualny, kompetencje),
- finansowe (sprawozdanie finansowe),

są traktowane jako równorzędne, które razem zestawione tworzą kompletny i spójny dokument (sprawozdanie zintegrowane).

W drugim rozwiązaniu najistotniejsze są informacje finansowe, natomiast informacje o charakterze niefinansowym stanowią swego rodzaju „dopełnienie” sprawozdania finansowego. Syntetyczną prezentację wariantywnych rozwiązań zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2. Struktura sprawozdania zintegrowanego oraz raportu biznesowego

Sprawozdanie zintegrowane	Raport biznesowy
Część 1. Parametry zintegrowanego sprawozdania	Część 1. Sprawozdanie finansowe
Część 2. Strategia i analiza społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa	Część 2. Sprawozdanie z działalności Informacja o zasobach nieujętych w sprawozdaniu finansowym
Część 3. Profil organizacyjny podmiotu	
Część 4. Nadzór, zobowiązania i zaangażowanie	
Część 5. Podejście do zarządzania	
Część 6. Wskaźniki wyników	
Część 7. Informacje wymagane w sprawozdaniu z działalności oraz wyłączone z informacji dodatkowej sprawozdania finansowego	
Część 8. Informacje na temat ryzyka gospodarczego i zarządzania tym ryzykiem	
Część 9. Sprawozdanie finansowe	

cd. tab. 2

Sprawozdanie zintegrowane	Raport biznesowy
Część 10. Informacje o zasobach niematerialnych podmiotu nieujętych w sprawozdaniu finansowym	

Źródło: [Samelak 2013, s. 180, 183–185].

Analiza struktury powyższych rozwiązań pozwala stwierdzić, że wyższy stopień integracji informacji ma miejsce w przypadku sporządzania sprawozdania zintegrowanego. Można więc przypuszczać, że w początkowym okresie przygotowywania sprawozdania zintegrowanego podmioty będą wybierały rozwiązanie raportu biznesowego, w którym obok sprawozdania finansowego i sprawozdania z działalności – dotychczas sporządzanych – dołączona będzie informacja o zasobach, które nie zostały zaprezentowane w sprawozdaniu finansowym.

3. Zasady raportowania zintegrowanego

Raportowanie zintegrowane rządzi się swoimi prawami i zasadami. Obecnie uznaje się, że najistotniejsze standardy raportowania zintegrowanego zawarte są w Wytycznych do raportowania w kwestii zrównoważonego rozwoju GRI. Wytyczne składają się z:

- 1) dziesięciu zasad raportowania odnoszących się zarówno do treści raportu, jak i jakości prezentowanej treści;
- 2) wskaźników ogólnych dotyczących podstawowych informacji o podmiocie raportującym i charakterze raportu;
- 3) wskaźników szczegółowych, które podzielono na trzy kategorie:
 - ekonomiczne,
 - społeczne,
 - środowiskowe.

Do zasad dotyczących treści raportu zalicza się zasady:

- istotności,
- uwzględniania interesariuszy,
- kontekstu zrównoważonego rozwoju,
- kompletności.

Stosowanie zasady istotności oznacza zaprezentowanie w raporcie informacji, które obejmują te aspekty i zagadnienia, które odzwierciedlają istotne oddziaływanie gospodarcze i społeczne podmiotu oraz jego wpływ na środowisko naturalne i kwestie, które mogą mieć istotny wpływ na oceny i decyzje

interesariuszy. Zasada uwzględniania interesariuszy wymaga zdefiniowania przez podmiot raportujący swoich interesariuszy oraz wyjaśnienia, w jaki sposób reaguje na ich uzasadnione oczekiwania i interesy. Zasada kontekstu zrównoważonego rozwoju zakłada, że podmiot powinien prezentować swoje wyniki w szerszym kontekście zrównoważonego rozwoju. Zasada kompletności oznacza, że ujęcie w raporcie istotnych aspektów oraz wskazań pozwoli na wystarczające odzwierciedlenie głównych oddziaływań ekonomicznych i społecznych oraz wpływu na środowisko naturalne podmiotu raportującego, a także umożliwi interesariuszom ocenę wyników w okresie, jakiego dotyczy raport.

Kolejnych sześć zasad ujętych w Wytycznych GRI odnosi się do jakości prezentowanej treści. Wymienia się tu zasady:

- wyważenia,
- porównywalności,
- dokładności,
- terminowości,
- przejrzystości,
- wiarygodności.

Zasada wyważenia obliuguje przygotowującego raport do zaprezentowania pozytywnych i negatywnych aspektów, tym samym umożliwiając właściwą ocenę całościowych wyników podmiotu. Zasada porównywalności wymaga, aby poszczególne kwestie oraz informacje były dobierane, zestawiane i prezentowane w sposób spójny i konsekwentny, umożliwiając interesariuszom przeanalizowanie zmian w wynikach podmiotu oraz ich porównanie w czasie i przestrzeni. Zgodnie z zasadą dokładności prezentowane w raporcie informacje powinny być dokładne i szczegółowe, aby interesariusze mogli ocenić wyniki raportującego podmiotu. W myśl zasady terminowości raporty powinny być sporządzane regularnie, a prezentowane w nich informacje powinny być dostępne na czas, aby interesariusze mogli podejmować świadome decyzje. Spełnienie zasady przejrzystości oznacza udostępnianie informacji w sposób zrozumiały i dostępny dla interesariuszy korzystających z raportu. Zasada wiarygodności wymaga, aby informacje i procesy zastosowane do sporządzania raportu zostały zebrane, zarejestrowane, zestawione, przeanalizowane i zaprezentowane w sposób pozwalający na weryfikację i ustalenie jakości i istotności informacji.

Zasady raportowania zintegrowanego ujęte w Wytycznych GRI mogą być stosowane przez podmioty niezależnie od wielkości, typu, sektora działalności czy lokalizacji. Jak wynika z informacji GRI, zasady te są stosowane przez tysiące organizacji na całym świecie, stanowiąc podstawę do ich raportów zrównoważonego rozwoju.

4. Korzyści i wyzwania raportowania zintegrowanego

Mimo że historia raportowania zintegrowanego jest stosunkowo niedługa, to można zaobserwować wzrost liczby podmiotów przygotowujących i publikujących raporty zintegrowane [Corporate Register]. Powyższe stwierdzenie upoważnia do zadania pytania o przyczyny takiego stanu rzeczy: Jakie korzyści upatrują podmioty przygotowujące i prezentujące informacje zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym w postaci zintegrowanego raportu?

Raportowanie wszystkich podstawowych obszarów działalności podmiotu czyni je bardziej transparentnym dla interesariuszy, którzy nie tylko chcą, aby podmiot był odpowiedzialny za swoje działania i ich wpływ na otoczenie, ale również są zainteresowani informacją na temat skali, rodzaju oraz efektywności podejmowanych działań w tym zakresie. Korzyści z prezentacji raportu zintegrowanego dostrzegają również raportujące podmioty, które coraz częściej zdają sobie sprawę, że raportowanie przyczynia się do bycia „dobrym obywatelem korporacyjnym” (*good corporate citizen*), lecz również jest motorem innowacji oraz promuje uczenie się, co z kolei pomaga w rozwoju biznesu i wzmacnianiu wartości firmy na rynku [KPMG 2011, s. 2].

Transparentność i wiarygodność to podstawowe wartości zintegrowanego sprawozdania. Dzięki informacjom zawartym w sprawozdaniu podmiot „komunikuje się” z otoczeniem i pokazuje, że „nie ma nic do ukrycia”, przez co wzbudza zaufanie publiczne. Poza tym włączenie interesariuszy w proces raportowania zwiększa wiarygodność tego raportu oraz wzmacnia relacje pomiędzy podmiotem raportującym a poszczególnymi grupami interesariuszy.

Raportowanie zintegrowane przyczynia się również do osiagania przewagi konkurencyjnej. Upublicznienie dobrze przygotowanych raportów sprawia, że firma wyróżnia się na rynku, a także zaspokaja oczekiwania klientów i partnerów zwracających uwagę na kwestie zrównoważonego rozwoju. Raportowanie zintegrowane zwiększa świadomość inwestorów na temat konieczności zajmowania się kwestiami zrównoważonego rozwoju oraz wzrasta ich zainteresowanie kwestiami społecznymi i środowiskowymi [Greszta 2009]. W efekcie raport zintegrowany może przyczynić się do postrzegania spółki jako podmiotu o wyższej wartości.

Przygotowanie raportu zintegrowanego to proces, który „zmusza” podmioty do świadomego zarządzania ryzykiem refutacyjnym. Oznacza to, że podmioty są w stanie, z jednej strony, szybciej zareagować na zagrożenie refutacyjne, z drugiej zaś – skuteczniej przewidywać trendy i kierunki zmian związane z prowadzeniem działalności gospodarczej [Gruszecka-Tieśluk 2013, s. 129].

Na zalety raportowania zintegrowanego zwróciła uwagę Rada IIR, która w swoich założeniach stwierdza, że łączna prezentacja informacji finansowych i niefinansowych pozwoli na [Jędrzejka 2012, s. 318]:

- lepsze zaspokojenie potrzeb informacyjnych inwestorów długoterminowych – prezentacja zintegrowanej informacji pozwala lepiej ocenić zdolność do generowania przyszłych przepływów pieniężnych;
- ukazanie wyraźnych połączeń pomiędzy czynnikami wewnątrz i na zewnątrz podmiotu oraz wpływu podmiotu na inne podmioty w łańcuchu dostaw;
- wyższy poziom zaufania głównych interesariuszy, który może wynikać z lepszej przejrzystości, jak i postulowanego większego ich zaangażowania w proces raportowania;
- lepsze decyzje dotyczące alokacji zasobów, pozwalające obniżyć koszty;
- skuteczniejszą identyfikację szans i zagrożeń zarówno po stronie raportującego podmiotu, jak i jego odbiorców;
- większe zaangażowanie ze strony inwestorów i pozostałych interesariuszy (w tym pracowników);
- niższe ryzyko utraty reputacji;
- łatwiejszy dostęp do kapitału i niższy jego koszt;
- przedstawienie szerszych i długookresowych konsekwencji podjętych przez podmiot raportujący decyzji;
- ograniczenie koncentracji na mierzeniu i obserwacji wyników krótkoterminowych poprzez ukazanie szerokiego zakresu czynników warunkujących sukces podmiotu;
- efektywną alokację kapitału, co w konsekwencji może zachęcać podmioty do uruchamiania i kontynuacji inwestycji związanych np. z ekologią;
- efektywną alokację rzadkich zasobów;
- zintegrowanie i harmonizację wymagań dotyczących raportowania;
- stabilność rynków – większa przejrzystość może ograniczać zmienność cen.

O zaletach raportowania zintegrowanego mogą świadczyć również wyniki przeprowadzonych badań. IIRC przeprowadziła program pilotażowy, w którym udział wzięło 85 spółek i 50 inwestorów z całego świata. Wnioski płynące z tego programu potwierdzają tezę, że sprawozdawczość zintegrowana przynosi korzyści zarówno podmiotowi raportującemu, jak i jego interesariuszom, w tym inwestorom. W szczególności analiza wyników pozwala na stwierdzenie, że sprawozdawczość zintegrowana:

- daje lepszy obraz modelu biznesowego (95%);
- rozbija wewnętrzne „kliki” (93%);

- pozwala zarządowi bardziej skoncentrować się na tym, jakie dokładnie powinny być główne wskaźniki wyników przedsiębiorstwa (95%);
- sprawia, że zbierane dane są wyższej jakości (93%);
- poprawia proces podejmowania decyzji (88%).

Warunkiem powodzenia wszelkich działań związanych z raportowaniem zintegrowanym jest uwzględnienie ich w strategii podmiotu, z czym nadal mamy rzadko do czynienia. Ponadto przygotowanie zintegrowanego sprawozdania wymaga zaangażowania wielu grup interesariuszy. Natomiast praktyka pokazuje, że nie wszyscy zainteresowani zintegrowanymi sprawozdaniami są włączeni w proces identyfikacji danych i ich pozyskiwania [Sobczyk 2012, s. 163].

Istota sprawozdania zintegrowanego wymaga, aby informacje finansowe i niefinansowe były prezentowane z zachowaniem tych samych zasad ich pomiaru i raportowania. W przypadku informacji niefinansowych można zaobserwować wciąż pewną ułomność co do ich pomiaru, spowodowaną brakiem ujednoczonych mierników dokonań niefinansowych. To z kolei ma wpływ na zauważalną w raportach zintegrowanych dysproporcję pomiędzy informacjami finansowymi i niefinansowymi, co w efekcie końcowym burzy całościowy obraz dokonań.

Przygotowanie zintegrowanego sprawozdania jest postrzegane jako pracochłonne i kosztowne dla podmiotu raportującego. Z kolei dla użytkownika raportu informacje w nim zawarte są trudne do zweryfikowania i porównania z wynikami innych podmiotów. Można również spotkać się ze stwierdzeniem, że prezentowanie tylko wybranych informacji może przynieść podmiotowi raportującemu więcej szkody niż pożytku, czyniąc go niewiarygodnym dla inwestorów i klientów, wzbudzając cynizm kadry menedżerskiej oraz wywołując zniechęcenie pracowników. Ponadto publikowanie informacji na temat niekorzystnych wyników może przyczynić się do pogorszenia bądź utraty dotychczasowej pozycji konkurencyjnej [Szadziewska 2013, s. 262]. Korzyści oraz bariery związane z raportowaniem zintegrowanym zaprezentowano w tabeli 3.

Analiza korzyści i barier związanych ze sporządzaniem zintegrowanego sprawozdania pozwala na stwierdzenie, że pomimo wyraźnych korzyści dla raportującego podmiotu, jak i całego środowiska biznesowego, proces raportowania zintegrowanego będzie czasochłonny, kosztochłonny i uciążliwy dla raportującego [KE 2011, s. 15]. Dodatkowo wspomnieć należy, że koncepcja raportowania zintegrowanego jest stosunkowo nową koncepcją, której zasady są dopiero opracowywane, zatem nie można wykluczyć, że podmioty raportujące będą napotykać się na nowe przeszkody i problemy w tym zakresie.

Tabela 3. Korzyści oraz bariery wdrożenia raportowania zintegrowanego

Korzyści	Bariery
lepsze zaspokojenie potrzeb informacyjnych inwestorów długoterminowych	raportowanie zintegrowane wymaga uwzględnienia w strategii podmiotu
ukazanie wyraźnych połączeń pomiędzy czynnikami wewnątrz i na zewnątrz podmiotu	zaangażowanie wielu grup interesariuszy
wyższy poziom zaufania głównych interesariuszy	zachowanie tych samych zasad pomiaru i raportowania informacji finansowych i niefinansowych
lepsze, pozwalające obniżyć koszty, decyzje dotyczące alokacji zasobów	brak ujednoliconych mierników dokonań niefinansowych
identyfikacja szans i zagrożeń podmiotu raportującego oraz jego odbiorców	dysproporcja pomiędzy informacjami finansowymi i niefinansowymi
większe zaangażowanie ze strony inwestorów i pozostałych interesariuszy	pracochłonność i kosztowność procedury przygotowania sprawozdania zintegrowanego
niższe ryzyko utraty reputacji	brak porównywalności informacji niefinansowych
łatwiejszy dostęp do kapitału i niższy jego koszt	przesycenie informacjami i chaos informacyjny
efektywna alokacja kapitału i rzadkich zasobów	brak poczucia odpowiedzialności kadry menedżerskiej za całość dokonań
zbierane dane są wyższej jakości	
poprawia proces podejmowania decyzji	

Źródło: Na podstawie: [Jędrzejka 2012, s. 318–319; Sobczyk 2012, s. 163–165; Szadziwska 2013, s. 262].

5. Zintegrowane sprawozdanie grup kapitałowych w Polsce

W Polsce istnieje obowiązek publikowania danych niefinansowych wynikający z unijnej dyrektywy tzw. dyrektywy modernizacji rachunkowości, która została wdrożona do polskiego prawodawstwa przez Ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie i uchynieniu niektórych ustaw w związku z uzyskaniem przez Rzeczypospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej. Zgodnie z dyrektywą wprowadzono wymóg ujawniania przez europejskie przedsiębiorstwa informacji pozafinansowych w sprawozdaniach rocznych i skonsolidowanych:

- w przypadku gdy raportowanie niezbędne jest do zrozumienia rozwoju, wyników lub sytuacji firmy;
- w zakresie ochrony środowiska i spraw pracowniczych oraz głównych wskaźników efektywności.

Kolejne kroki w kierunku wdrażania sprawozdawczości zintegrowanej podjęto w 2013 r., kiedy to uchwalono dyrektywę Parlamentu Europejskiego

i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. Zgodnie z przyjętą dyrektywą przewiduje się dwa istotne rozszerzenia zakresu raportowania, bowiem wprowadza ona [Kamela-Sowińska 2014, s. 64]:

- obowiązek raportowania minimum informacji niefinansowych związanych z tzw. społeczną odpowiedzialnością biznesu przez duże podmioty zainteresowania publicznego, zatrudniające powyżej 500 pracowników, w formie wybranej przez spółkę, tj. albo w ramach sprawozdania z działalności lub w formie odrębnego raportu;
- obowiązek ujawniania polityki różnorodności w zakresie składu organów spółki.

Jednak prace w zakresie sprawozdawczości zintegrowanej trwają w Parlamencie Europejskim cały czas, efektem tego jest przegłosowanie w dniu 15 kwietnia 2014 r. na sesji plenarnej projektu legislacyjnego dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże spółki oraz grupy [Kamela-Sowińska 2014, s. 63].

Z kolei w polskim prawie bilansowym widnieje zapis, zgodnie z którym „sprawozdanie z działalności jednostki powinno również obejmować – o ile jest to istotne dla oceny sytuacji jednostki – wskaźniki finansowe i niefinansowe, łącznie z informacjami dotyczącymi zagadnień środowiska naturalnego i zatrudnienia, a także dodatkowe wyjaśnienia do kwot wykazanych w sprawozdaniu finansowym [Ustawa z dnia 29 września 1994 r., art. 49, ust. 3]. Natomiast w Rozporządzeniu Ministra Finansów zawarto szczegółowy wykaz elementów, które powinny być zawarte w sprawozdaniu z działalności, m.in. należy przedstawić charakterystykę zewnętrznych i wewnętrznych czynników istotnych dla rozwoju podmiotu, opis perspektyw rozwoju podmiotu, oświadczenie o stosowaniu ładu korporacyjnego [Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r.].

Pomimo powyżej przedstawionych prawnych obwarowań wymóg prezentacji raportu zintegrowanego nie jest egzekwowany. W konsekwencji praktyka przygotowywania i prezentowania informacji zintegrowanej pozostawia wiele do życzenia. Nie znaczy to jednak, że obowiązek raportowania zintegrowanego jest ignorowany przez wszystkie polskie podmioty. Dobrym przykładem mogą służyć większe jednostki, a w szczególności grupy kapitałowe.

Badania przeprowadzone przez CSRinfo w ramach projektu „Raportowanie CSR w Polsce 2013” wskazują, że w 2012 r. sporządzono 41 raportów zintegrowanych, w tym 28 raportów zostało przygotowanych zgodnie wytycznymi GRI. Natomiast w 2013 r. powstały pierwsze raporty niebiznesowe (m.in. miasta Warszawa) [Raport 2013, s. 9]. Na szczególne zainteresowanie

zasługują raporty prezentowane w formie interaktywnej, np. PwC, oraz w formie audiobooka, np. Danone.

Celem dokonania oceny treści i zakresu prezentowanych informacji w sprawozdaniu zintegrowanym przeanalizowano raporty przygotowane przez PKN ORLEN, Grupę LOTOS S.A., RWE Polska oraz PGNiG S.A. PKN ORLEN przygotowuje raporty zintegrowane od 2006 r., natomiast w 2008 r. wdrożono międzynarodowy standard raportowania GRI. Grupa kapitałowa swoją pozycję buduje, opierając się na takich wartościach, jak: odpowiedzialność, rozwój, ludzie, energia, niezawodność. PKN ORLEN to grupa o ogromnym znaczeniu dla polskiej gospodarki, świadoma swojego wpływu na otoczenie, współpracująca z wieloma różnymi grupami interesariuszy. Wychodząc z założenia, że zagadnienia społeczne i środowiskowe mają ogromne znaczenie w dzisiejszych czasach, zatem firma powinna je na równi z wynikami finansowymi prezentować w raporcie rocznym. Dla grupy wyznacznikiem sukcesu są nie tylko efekty ekonomiczne, ale również etyczna strona biznesu [Korzyści 2013, s. 137].

Grupa LOTOS S.A. prowadzi biznes zgodnie z zasadą odpowiedzialności społecznej nieprzerwanie od 2008 r., kiedy to koncepcja CSR została wpisana w strategię biznesową, długofalowe plany rozwoju oraz misję firmy. Grupa zatem ma spójną wizję prowadzenia działalności biznesowej, uwzględniając na równych zasadach jej aspekty ekonomiczne, społeczne i środowiskowe.

W latach 2008 i 2009 GRUPA LOTOS S.A. opublikowała pierwsze raporty społeczne zgodnie z wytycznymi GRI, a następnie w 2010 roku przygotowała pierwszy raport zintegrowany. Grupa dostrzega podwójną korzyść raportowania zintegrowanego. Korzyści, jakie osiąga raportująca grupa, związane są z pełniejszą identyfikacją ryzyka odnoszącego się do społecznej odpowiedzialności; lepszym poznaniem szans i wpływów, jakie grupa wywiera na otoczenie. Ponadto raporty zintegrowane stały się wsparciem w skuteczniejszym zarządzaniu firmą. Natomiast korzyści, jakie osiągają interesariusze to przede wszystkim wzrost zaufania do grupy osiągniany dzięki jej większej wiarygodności i transparentności. Poza tym zintegrowane raporty dostarczają zobiektywizowane i mierzalne informacje na temat ekonomicznych, społecznych i środowiskowych uwarunkowań działalności [Korzyści 2013, s. 138].

RWE Polska przygotowuje raporty dotyczące swojego działania w obszarze zrównoważonego rozwoju od 2009 roku, jednak od 2012 roku opracowuje wspólny raport z RWE Stoen Operator, który jest zgodny z wytycznymi GRI. Zrównoważony rozwój stanowi integralną część strategii biznesowej RWE Polska. Jest dowodem na transparentność podjętych zadań i inicjatyw społecznych. RWE Polska i RWE Stoen Operator prowadzi swego rodzaju dialog z otoczeniem. Grupie zależy na poznaniu oczekiwań i opinii interesariuszy,

dlatego w 2013 r. przeprowadzono pierwszy w branży energetycznej w Polsce „Panel interesariuszy”. Uzyskane w ten sposób opinie i oczekiwania wobec działań związanych z raportowaniem społecznej odpowiedzialności biznesu, pomogły wytyczyć cele zrównoważonego rozwoju [Korzyści 2013, s. 140].

PGNiG S.A. publikuje raport społeczny pn. Odpowiedzialna energia od 2008 roku. Raport przygotowywany jest zgodnie z wytycznymi GRI i obejmuje działania podmiotów funkcjonujących w ramach Grupy Kapitałowej PGNiG. Zdaniem podmiotu sporządzającego, raport jest źródłem wiedzy dla wszystkich grup interesariuszy w złożonym łańcuchu wartości firmy i jej wpływu w sensie społecznym i ekologicznym. To również dobre źródło informacji na temat nowych przedsięwzięć i inwestycji podejmowanych przez grupę. W raporcie, oprócz wskaźników GRI, uwzględniane są także wybrane wskaźniki Global Compact, IPIECA oraz ISO 26000 [Korzyści 2013, s. 142].

W tabeli 4 dokonano porównania struktury i zakresu zintegrowanego sprawozdania przygotowywanego przez badane grupy kapitałowe.

Tabela 4. Porównanie struktury i zakresu zintegrowanego sprawozdania za rok 2013 PKN ORLEN, Grupa LOTOS S.A., RWE Polska oraz PGNiG S.A.

PKN ORLEN	Grupa LOTOS S.A	RWE Polska	PGNiG S.A.
1. Kim jesteśmy	1. Organizacja i jej raport	1. Profil firmy	1. Misja
2. Społeczeństwo	2. Szanse i ryzyko	2. Wyzwania strategiczne	2. Grupa PGNiG w liczbach
3. Rynek	3. Strategia wzrostu wartości	3. Zrównoważony rozwój i odpowiedzialny biznes	3. Kalendarz wydarzeń
4. Pracownicy	4. Ład korporacyjny	4. Rynek	4. List prezesa Zarządu
5. Środowisko	5. Dane finansowe	5. Środowisko naturalne	5. Zarząd
6. Bezpieczeństwo	6. Użyteczne informacje	6. Miejsce pracy	6. List przewodniczącego Rady Nadzorczej
		7. Zaangażowanie społeczne	7. Rada Nadzorcza
		8. Dane wskaźnikowe	8. PGNiG na giełdzie
		9. O raporcie	9. Strategia Grupy Kapitałowej PGNiG
			10. Poszukiwanie i wydobywanie

cd. tab. 4

PKN ORLEN	Grupa LOTOS S.A	RWE Polska	PGNiG S.A.
			11. Obrót i magazynowanie
			12. Dystrybucja
			13. Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła
			14. Ład korporacyjny
			15. Ryzyka
			16. Pracownicy
			17. Ochrona środowiska
			18. Grupa PGNiG
			19. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok obrotowy 2013
			20. Kontakt

Źródło: Na podstawie: [Raport społecznej odpowiedzialności biznesu; Raport roczny za 2013 r., PKN ORLEN, Zintegrowany raport roczny 2013, Grupa LOTOS S.A.; Raport zrównoważonego rozwoju RWE Polska i RWE Stoen Operator 2013; Raport roczny PGNiG 2013].

Analiza struktury i zakresu informacji prezentowanych w sprawozdaniach zintegrowanych zwraca uwagę na różny zakres i formę prezentacji zintegrowanej informacji. Co prawda, dotychczasowa dowolność w zakresie raportowania społecznego ma swoje zalety, jednak brak przyjętych w Polsce jednolitych zasad opracowywania sprawozdań zintegrowanych może stanowić istotny problem dla korzystających z tych informacji interesariuszy. Utrudnione jest bowiem dokonywanie porównań i właściwych wyborów.

Zakończenie

Każdy podmiot działający na rynku funkcjonuje w tzw. otoczeniu, jest elementem większej całości. Osadzony w sieci powiązań, kontaktów i kontraktów podlega różnym wpływom i uwarunkowaniom. Zatem istotne jest, aby był świadomy tego otoczenia, jego wpływów, skutków i konsekwencji oraz sprzężenia zwrotnego.

Raportowanie zintegrowane to wciąż stosunkowo nowa dziedzina, jednak dynamicznie rozwijająca się. Z każdym rokiem przybywa podmiotów, które oprócz informacji finansowych prezentują również informacje niefinansowe

dotyczące aspektów społecznych i środowiskowych. Zatem z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że nie ma już odwrotu od zintegrowanej sprawozdawczości. Nawet jeżeli polski prawodawca nie zobliguje do opracowywania raportów według ujednoliconego szablonu, to w interesie polskich podmiotów będzie prezentacja zarówno informacji finansowych, jak i niefinansowych. Korzyści, jakie z raportowania zintegrowanego odnosi raportujący podmiot, są wielorakie, jednak w efekcie końcowym wzmacnia jego pozycję na rynku i reputację, a to z kolei przekłada się na jego wartość.

Bibliografia

- Biuletyn PwC na temat sprawozdawczości korporacyjnej, 2013 https://www.pwc.pl/pl/aktualnosci-mssf/assets/biuletyn_mssf_116_16_04_2013.pdf [dostęp: CorporateRegister.com <http://www.corporateregister.com/crra/>] [dostęp: Dyrektywa 2003/51/WE Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/384/EWG.
- Dyrektywa w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Tekst mający znaczenie dla EOG) opublikowana w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej L182/19.
- Global Reporting Initiative, <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx> [dostęp: grudzień 2014].
- Greszta, M., 2009, *Raportowanie społeczne: niedoceniony element*, http://www.csrconsulting.pl/docs/zasobnik_plik_20110119210925_983.pdf [dostęp: styczeń 2015].
- Gruszecka-Tieśluk, A., 2013, *Raportowanie społeczne – korzyści zewnętrzne*, w: Ćwik, N., (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola raportu społecznego*, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa.
- Jędrzejka, D., 2012, *Raportowanie zintegrowane jako nowe podejście do współczesnej sprawozdawczości*, Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica, no. 266.
- Kamela-Sowińska, A., 2014, *Dyrektywa Unii Europejskiej o ujawnianiu informacji niefinansowych – nowe wyzwanie dla rachunkowości*, Studia Oeconomica Posnaniensa, no. 4(265), Poznań.
- KE 2011, A renewed eu strategy 2011–14 for corporate social responsibility, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr/new-csr/act_en.pdf.
- Korzyści z raportowania społecznego w ocenie firm raportujących*, 2013, w: Ćwik, N. (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola raportu społecznego*, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa.

- KPMG International Survey of Corporate Responsibility Reporting 2011, <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/corporate-responsibility/Documents/2011-survey.pdf> [dostęp: grudzień 2014].
- Raport Odpowiedzialny biznes w Polsce 2013. Dobre praktyki, Forum Odpowiedzialności Biznesu, Warszawa.
- Raport roczny PGNiG 2013.
- Raport społecznej odpowiedzialności biznesu. Raport roczny za 2013 r., PKN ORLEN.
- Raport zrównoważonego rozwoju RWE Polska i RWE, Stoen Operator 2013.
- Remlein, M. (red.), 2013, *Rachunkowość odpowiedzialności społecznej – teoria i praktyka. Materiały konferencyjne*, Krajowa Izba Biegłych Rewidentów, Oddział Regionalny w Poznaniu, Poznań.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, tj. Dz.U., nr 33, poz. 259.
- Samelak, J., 2013, *Zintegrowane sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Sobczyk., M. 2012, *Zintegrowane raportowanie – nowy model raportowania biznesowego*, w: Trippner, P. (red.), *Aktualne wyzwania w zarządzaniu podmiotami gospodarczymi*, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, t. XIII, z. 1, Łódź.
- Szadziewska, A., 2013, *Rada rachunkowości w pomiarze efektywności działań CSR*, Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- The International Integrated Reporting Council, <http://www.theiirc.org> [dostęp: grudzień 2014].
- Zintegrowany raport roczny 2013, Grupa LOTOS S.A.